

พุทธศาสนากับการรับประกันรายได้ถ้วนหน้า:
การเปรียบเทียบมุมมองต่อธรรมชาติมนุษย์
Buddhism and Universal Basic Income:
A Comparative Perspective on Human Nature

ทศพล พุทธิธีระโชติ Tospol Puttiteerachote

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: tospure@gmail.com

Received December 17, 2025; Revised April 1, 2026; Accepted: April 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบแนวคิดการรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (Universal Basic Income หรือ UBI) ผ่านมุมมองของพุทธศาสนา โดยวิเคราะห์ความสอดคล้องและขัดแย้งกับมุมมองต่อธรรมชาติมนุษย์ UBI ได้รับการสนับสนุนจากหลากหลายแนวคิด รวมถึงเสรีนิยมฝ่ายซ้ายที่เน้นเสรีภาพและความยุติธรรมและนักเศรษฐศาสตร์ฝ่ายขวาอย่าง Milton Friedman ที่เสนอภาษีเงินได้ติดลบเพื่อลดการแทรกแซงของรัฐแสดงให้เห็นว่า UBI มีรากฐานที่กว้างขวางทางอุดมการณ์ ขณะที่พุทธศาสนาปฏิเสธการมองธรรมชาติมนุษย์ว่าดีหรือชั่วโดยกำเนิด แต่เน้นว่ามนุษย์ถูกกำหนดโดยกิเลส 3 ประการ โลภะ โทสะ โมหะ ตามที่ระบุในอังคุตตรนิกายซึ่งชี้ว่ามนุษย์มีศักยภาพทั้งด้านบวกและลบขึ้นอยู่กับการศึกษาทางจิตใจ ซึ่งแตกต่างจาก UBI ที่มุ่งเน้นความมั่นคงทางวัตถุ แต่ทั้งสองมีเป้าหมายร่วมกันในการลดทุกข์ ตัวอย่างจากจักกวัตติสูตรชี้ว่าความยากจนนำไปสู่ความเสื่อมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของ UBI ทว่าพุทธศาสนายืนยันว่าการช่วยเหลือภายนอกเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขสาเหตุภายในของทุกข์ เช่น โลภะ การปรับ UBI ให้สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนาควรสร้างระบบที่สมดุลระหว่างการสนับสนุนทางวัตถุและการพัฒนาจิตใจเพื่อลดความเสี่ยงของการยึดติดและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนการผสมผสานนี้ตอบสนองข้อกังวลของพุทธศาสนาเกี่ยวกับกิเลส ขณะที่ยังคงรักษาเป้าหมายของ UBI ในการลดปัญหาทุกข์ทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: : พุทธศาสนา; การรับประกันรายได้ถ้วนหน้า; ธรรมชาติมนุษย์; ความไว้วางใจ; ศีลธรรม

Abstract

This article examines the concept of Universal Basic Income (UBI) through the perspective of Buddhism by analyzing both its compatibility and tensions with the Buddhist view of human nature. UBI has been supported by diverse ideological traditions, including left-wing liberalism, which emphasizes freedom and justice, as

well as right-wing economic thought represented by Milton Friedman's proposal of a negative income tax to reduce state intervention. These perspectives demonstrate the broad ideological foundations of UBI. In contrast, Buddhism rejects the assumption that human beings are inherently good or evil, and instead explains human behavior in terms of the three defilements—greed, hatred, and delusion—as described in the *Anguttara Nikaya*, which indicates that human beings possess both positive and negative potentials depending on mental cultivation. This differs from UBI's primary emphasis on material security, although both share the common objective of alleviating human suffering. The *Cakkavatti Sutta*, for example, explains how poverty can lead to social decline, which corresponds with the social objectives of UBI. However, Buddhism maintains that external material support alone cannot resolve the internal causes of suffering, particularly those rooted in greed and attachment. This article therefore argues that aligning UBI with Buddhist principles requires developing a framework that balances material support with mental cultivation in order to reduce the risks of attachment and to promote sustainable human well-being. Such an integrated approach responds to Buddhist concerns regarding the role of the defilements while preserving the central objective of UBI in addressing economic suffering.

Keywords: Buddhism; Universal Basic Income; Human Nature; Trust; Morality

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (Universal Basic Income หรือ UBI) ได้กลายเป็นประเด็นถกเถียงสำคัญในวงการนโยบายสาธารณะและปรัชญาการเมือง โดยเฉพาะในบริบทของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ทวีความรุนแรงขึ้นทั่วโลก รายงานขององค์การสหประชาชาติ ระบุว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความสนใจในนโยบายที่มุ่งแก้ไขปัญหา UBI เสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการจัดสรรรายได้พื้นฐานให้แก่ประชาชนทุกคนโดยไม่มีเงื่อนไข เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและลดความยากจน แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักคิดในหลากหลายแนวทาง รวมถึง นักเสรีนิยมฝ่ายซ้ายอย่าง Philippe Van Parijs ที่มองว่า UBI ช่วยเพิ่ม "อิสรภาพที่แท้จริง" ให้กับบุคคล (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) และ นักเศรษฐศาสตร์ฝ่ายขวาอย่าง Milton Friedman ที่เสนอ "ภาษีเงินได้ติดลบ" เพื่อลดการแทรกแซงของรัฐและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสวัสดิการ (Friedman, 1962) อย่างไรก็ตาม ผู้สนับสนุน UBI มักตั้งสมมติฐานว่ามนุษย์จะใช้ทรัพยากรที่ได้รับอย่างสร้างสรรค์หรือตามเป้าหมายส่วนตัวหากได้รับโอกาสที่เท่าเทียม (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) แต่สมมติฐานนี้ได้จุดประกายคำถามถึงความเป็นไปได้และความยั่งยืนของ UBI ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในแง่ของพฤติกรรมมนุษย์

บทความนี้มุ่งสำรวจแนวคิดการรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (Universal Basic Income: UBI) ผ่านกรอบการวิเคราะห์ทางปรัชญาของพุทธศาสนา โดยเน้นการเปรียบเทียบมุมมองต่อธรรมชาติมนุษย์ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญของทั้งสองแนวคิด กล่าวคือ ในขณะที่แนวคิด UBI โดยทั่วไปตั้งอยู่บนสมมติฐานว่ามนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรที่ได้รับอย่างสร้างสรรค์หากได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันนั้น พุทธศาสนากลับเสนอมุมมองต่อธรรมชาติมนุษย์ในลักษณะที่แตกต่างออกไป โดยมีได้ยึดถือว่ามนุษย์ดีหรือชั่วโดยกำเนิด หากแต่มองว่ามนุษย์ถูกกำหนดและขับเคลื่อนด้วยกิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ซึ่งทำให้มนุษย์มีศักยภาพทั้งด้านบวกและด้านลบขึ้นอยู่กับระดับของการฝึกฝนทางจิตใจ (Bhikkhu Bodhi, 2000) ดังปรากฏในอังคุตตรนิกาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 256 หน้า 299, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่อธิบายว่ากิเลสเป็นสังโยชน์ที่ผูกมัดมนุษย์ไว้กับทุกข์ ในบริบทนี้ การวิเคราะห์แนวคิด UBI ผ่านเลนส์ของพุทธศาสนาจึงมิใช่เพียงการเปรียบเทียบเชิงแนวคิดเท่านั้น หากยังเป็นการทดสอบสมมติฐานพื้นฐานของ UBI เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้พิจารณาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงแนวคิดดังกล่าวให้สอดคล้องกับความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์

แนวคิด UBI ซึ่งพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในศตวรรษที่ 20 มีจุดกำเนิดจากข้อเสนอทางเศรษฐศาสตร์และการเมือง โดยเฉพาะแนวคิดภาษีเงินได้ติดลบของ Milton Friedman (1962) ที่มุ่งลดความยากจนอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อมาได้รับการขยายความโดย Philippe Van Parijs ซึ่งเสนอว่า UBI สามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการปลดปล่อยมนุษย์จากความกดดันทางเศรษฐกิจและเพิ่ม “อิสรภาพที่แท้จริง” ให้แก่ปัจเจกบุคคล (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) นอกจากนี้ การทดลอง UBI ในประเทศต่าง ๆ เช่น การทดลองในประเทศฟินแลนด์ระหว่างปี 2017–2018 ยังแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมมีระดับความพึงพอใจในชีวิตและความมั่นคงทางจิตใจเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะไม่พบการเปลี่ยนแปลงด้านการจ้างงานอย่างมีนัยสำคัญ (Kangas et al., 2019)

อย่างไรก็ตาม การประเมินแนวคิด UBI ในวรรณกรรมที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่มักเน้นการวิเคราะห์ในมิติทางเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา ขณะที่มิติทางปรัชญาเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์กลับได้รับความสนใจค่อนข้างจำกัด ซึ่งเป็นประเด็นที่พุทธศาสนาสามารถเสนอกรอบการวิเคราะห์ที่มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างออกไป

พุทธศาสนาในฐานะระบบความคิดที่มีพัฒนาการยาวนานกว่า 2,500 ปี เสนอมุมมองต่อธรรมชาติมนุษย์ผ่านหลักไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ตลอดจนแนวคิดเรื่องกิเลสที่ทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนพฤติกรรมของมนุษย์ (Thanissaro Bhikkhu, 1996) ซึ่งแตกต่างจากแนวคิด UBI ที่โดยทั่วไปตั้งอยู่บนสมมติฐานว่ามนุษย์จะสามารถใช้ทรัพยากรที่ได้รับอย่างสร้างสรรค์เมื่อปราศจากแรงกดดันทางเศรษฐกิจ (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) ในทางตรงกันข้าม พุทธศาสนากลับชี้ให้เห็นว่าหากขาดการฝึกฝนทางจิตใจ มนุษย์มีแนวโน้มที่จะตกอยู่ภายใต้อำนาจของตัณหาและความยึดติด ดังที่ปรากฏในสังยุตตนิกาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 1665 หน้า 528, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งระบุว่าตัณหาเป็นเหตุแห่งทุกข์ การเปรียบเทียบบังกล่าวจึงช่วยเปิดเผยข้อจำกัดของสมมติฐานพื้นฐานของ UBI และนำไปสู่การตั้งคำถามว่าการออกแบบนโยบายสาธารณะควรคำนึงถึงความซับซ้อนของธรรมชาติมนุษย์มากเพียงใด

ด้วยเหตุนี้ คำถามหลักของบทความนี้จึงอยู่ที่ว่า แนวคิด UBI สามารถสอดคล้องกับมุมมองของพุทธศาสนาต่อธรรมชาตินุษย์ได้ในระดับใด และหากมีความตึงเครียดหรือความขัดแย้งระหว่างสองกรอบแนวคิดดังกล่าว จะสามารถปรับแนวคิด UBI ให้สอดคล้องกับความเข้าใจเรื่องธรรมชาตินุษย์ตามแนวพุทธศาสนาได้อย่างไร การวิเคราะห์ในลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยประเมินศักยภาพของ UBI ในฐานะนโยบายสาธารณะเท่านั้น หากยังมีส่วนขยายขอบเขตของการอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะให้ครอบคลุมมิติทางปรัชญาและจริยธรรม ซึ่งมักไม่ได้รับการให้ความสำคัญอย่างเพียงพอในวรรณกรรมร่วมสมัย

แนวคิดของ UBI: ที่มาและสมมติฐานพื้นฐาน

การรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (Universal Basic Income หรือ UBI) คือแนวคิดนโยบายที่มุ่งให้รายได้พื้นฐานแก่ประชาชนทุกคนในสังคมโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ว่าจะมีความสามารถทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน หรือคุณสมบัติอื่นใด (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) แนวคิดนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางความท้าทายจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ความไม่แน่นอนของตลาดแรงงานจากเทคโนโลยีอัตโนมัติ และผลกระทบจากวิกฤตการณ์ระดับโลก เช่น การระบาดของโควิด-19 UBI ถูกเสนอเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความซับซ้อนของระบบสวัสดิการ และส่งเสริมเสรีภาพส่วนบุคคลผ่านการรับประกันความมั่นคงขั้นพื้นฐาน (Standing, 2017) อย่างไรก็ตาม ความเป็นไปได้และผลกระทบของ UBI ขึ้นอยู่กับสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์และพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนนี้จะวิเคราะห์อย่างละเอียด

แนวคิดเรื่องการให้รายได้พื้นฐานแก่ทุกคนมีรากฐานในประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐศาสตร์มานานหลายศตวรรษ ย้อนกลับไปในศตวรรษที่ 16 Sir Thomas More ในงาน *Utopia* (1516) ได้เสนอภาพสังคมที่ทุกคนได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม ต่อมาในศตวรรษที่ 18 Thomas Paine นักปรัชญาการเมืองชาวอังกฤษ เสนอให้จ่ายเงินปันผลจากทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชนทุกคน โดยอิงจากหลักการที่ว่าทรัพยากรของโลกเป็นสมบัติร่วมของมนุษยชาติ (Paine, 1797)

ในศตวรรษที่ 20 แนวคิด UBI เริ่มมีรูปแบบที่ทันสมัยขึ้นผ่านงานของ Milton Friedman นักเศรษฐศาสตร์สายเสรีนิยมฝ่ายขวา ซึ่งแนะนำ "negative income tax" ในหนังสือ *Capitalism and Freedom* (1962) เพื่อลดความยากจนโดยไม่บิดเบือนกลไกตลาด (Friedman, 1962) ต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 Philippe Van Parijs นักคิดฝ่ายเสรีนิยมฝ่ายซ้าย พัฒนา UBI ให้เป็นข้อเสนอที่เน้นความยุติธรรมทางสังคม โดยโต้แย้งว่ารายได้พื้นฐานเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มอบ "อิสรภาพที่แท้จริง" แก่มนุษย์ (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) การทดลอง UBI ในทางปฏิบัติ เช่น โครงการในฟินแลนด์ระหว่างปี 2017-2018 ซึ่งให้เงิน 560 ยูโรต่อเดือนแก่ผู้ว่างงาน 2,000 คน พบว่าผู้เข้าร่วมมีระดับความพึงพอใจในชีวิตและความมั่นคงทางจิตใจสูงขึ้น แม้ไม่พบการเพิ่มขึ้นของการจ้างงานอย่างมีนัยสำคัญ (Kangas et al., 2019) ขณะเดียวกัน นักการเมืองอย่าง Andrew Yang ในสหรัฐอเมริกา ได้นำเสนอ "Freedom Dividend" ระหว่างการเลือกตั้งปี 2020 ซึ่งสะท้อนถึงความสนใจใน UBI ที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก การพัฒนาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า

UBI ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงอุดมการณ์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ได้รับการสนับสนุนจากทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา ในบริบทที่แตกต่างกัน

สมมติฐานพื้นฐานและการวิพากษ์วิจารณ์ UBI

สมมติฐานหลักของ UBI เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมนุษย์และพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ผู้สนับสนุน UBI เช่น Van Parijs เสนอว่ามนุษย์จะใช้ทรัพยากรที่ได้รับอย่างสร้างสรรค์หรือตามเป้าหมายส่วนตัว หากได้รับโอกาสที่เท่าเทียม โดย UBI จะช่วยลดความยากจนและปลดปล่อยบุคคลจากความกดดันทางเศรษฐกิจ สมมติฐานนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถในการตัดสินใจที่ดีเมื่อปราศจากความขาดแคลน (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) สมมติฐานที่สองคือ UBI จะ Forum ไม่ได้ทำลายแรงจูงใจในการทำงาน หลักฐานจากการทดลอง เช่น Mincome Project ในแคนาดาช่วงทศวรรษ 1970 พบว่าการลดลงของชั่วโมงทำงานมีเพียงเล็กน้อย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ชาย ส่วนผู้หญิงและเยาวชนใช้เวลามากขึ้นกับการดูแลครอบครัวและการศึกษา (Forget, 2011) ผลลัพธ์นี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่ามนุษย์ยังคงมีส่วนร่วมในสังคม แม้ได้รับรายได้พื้นฐาน โดยการทำงานไม่ใช่เพียงเพื่อรายได้ แต่ยังเพื่อความหมายและการเติมเต็มในชีวิต (Standing, 2017)

แม้ UBI จะถูกมองว่าเป็นนโยบายที่ก้าวหน้า แต่ก็เผชิญกับการวิจารณ์จากหลากหลายมุมมอง Friedman (1962) แม้สนับสนุนแนวคิดบางรูปแบบ แต่เตือนว่ารัฐอาจกลายเป็นผู้ผูกขาดทรัพยากรและลดเสรีภาพส่วนบุคคล Murray (2006) นักวิจารณ์ฝ่ายขวา ได้แย้งว่า UBI อาจสร้าง "สังคมแห่งการพึ่งพา" โดยมนุษย์อาจสูญเสียแรงจูงใจเมื่อไม่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด การวิเคราะห์จากจิตวิทยาสังคมยังชี้ว่า การให้ทรัพยากรโดยไม่มีเงื่อนไขอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ เช่น การใช้ยาเสพติด (Baumeister & Vohs, 2016) ด้านความยั่งยืน OECD (2017) ประเมินว่า การให้ UBI ในระดับที่เพียงพอต่อการดำรงชีพในประเทศพัฒนาแล้วอาจต้องใช้ทรัพยากรถึง 30% ของ GDP ซึ่งสูงกว่างบประมาณสวัสดิการปัจจุบันอย่างมาก ข้อจำกัดนี้ชี้ให้เห็นว่าสมมติฐานของ UBI อาจไม่สอดคล้องกับความซับซ้อนของบริบททางสังคมและเศรษฐกิจจริง

มุมมองของพุทธศาสนาต่อธรรมชาติมนุษย์

พุทธศาสนา ซึ่งมีรากฐานจากคำสอนของพระพุทธเจ้ามากกว่า 2,500 ปี เสนอกรอบความเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ในลักษณะที่เป็นระบบและมีโครงสร้าง โดยอธิบายทั้งในระดับสถานะของมนุษย์และในระดับกลไกของพฤติกรรม กล่าวคือ ในระดับสถานะ พุทธศาสนาอธิบายธรรมชาติมนุษย์ผ่านหลักไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีไข่มุมตัวตนที่มีลักษณะคงที่ หากเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อยู่ภายใต้เงื่อนไขของเหตุปัจจัย และไม่สามารถกำหนดสารัตถะที่ถาวรของตนเองได้ (Bhikkhu Bodhi, 2000) การมองมนุษย์ในลักษณะดังกล่าวสะท้อนว่าพฤติกรรมของมนุษย์ไม่อาจอธิบายได้ด้วยสมมติฐานเรื่องเจตจำนงเสรีที่เป็นอิสระจากเงื่อนไข หากต้องพิจารณาภายใต้บริบทของความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยที่ต่อเนื่อง

ในระดับกลไกของพฤติกรรม พุทธศาสนาอธิบายธรรมชาติมนุษย์ผ่านหลักกฎแห่งกรรม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการของกิเลส กรรม และวิบาก โดยกิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันภายในที่นำไปสู่การกระทำ ขณะที่การกระทำย่อมนำไปสู่ผลลัพธ์หรือวิบาก ซึ่ง

ย้อนกลับมากำหนดเงื่อนไขของพฤติกรรมในอนาคต กระบวนการดังกล่าวสะท้อนว่าพฤติกรรมมนุษย์มิได้เกิดขึ้นโดยอิสระ หากเป็นผลของความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยที่ต่อเนื่อง (อง.ตึก. 20/256/299) โครงสร้างนี้จึงแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติมนุษย์ในมุมมองของพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝนทางจิตใจ มิใช่สิ่งที่ถูกกำหนดโดยคุณลักษณะถาวรตั้งแต่กำเนิด

อย่างไรก็ตาม แม้พุทธศาสนาจะชี้ให้เห็นข้อจำกัดของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขของกิเลส แต่ก็ยืนยันศักยภาพของมนุษย์ในการพัฒนาตนเองผ่านการฝึกฝนสติและปัญญา ดังที่ปรากฏในธรรมบทที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 30 หน้า 165, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งสะท้อนแนวคิดที่มนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ผ่านกระบวนการฝึกฝนทางจิตใจ นอกจากนี้ จักรกัตติสูตรยังชี้ให้เห็นว่าความมั่นคงทางวัตถุเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของสังคมที่มีคุณธรรม แต่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 35 หน้า 48, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งสะท้อนความเข้าใจที่สมดุลระหว่างมิติทางวัตถุและมิติทางจิตใจในโครงสร้างของสังคม

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดการรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (UBI) จะเห็นได้ว่าผู้สนับสนุน UBI โดยทั่วไปตั้งอยู่บนสมมติฐานว่ามนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรที่ได้รับอย่างสร้างสรรค์ เมื่อปราศจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของพุทธศาสนา พฤติกรรมของมนุษย์ยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของตัณหาและกิเลส หากขาดการฝึกฝนทางจิตใจควบคู่กัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 1665 หน้า 528, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งสะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางวัตถุเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างยั่งยืน ดังนั้น แม้แนวคิด UBI จะมีศักยภาพในการลดความทุกข์ทางวัตถุและสร้างความมั่นคงพื้นฐานให้แก่ประชาชน แต่เมื่อพิจารณาผ่านกรอบความเข้าใจเรื่องธรรมชาติมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการพัฒนานโยบายดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งโครงสร้างเชิงสภาวะของมนุษย์ตามหลักไตรลักษณ์ และกลไกเชิงเหตุปัจจัยของพฤติกรรมตามหลักกิเลส กรรม และวิบากควบคู่กัน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของธรรมชาติมนุษย์ได้อย่างรอบด้าน

การเปรียบเทียบ

เมื่อพิจารณาโดยรวม แนวคิดการรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (UBI) และพุทธศาสนาเสนอกรอบความเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ที่มีทั้งความสอดคล้องและความแตกต่างในระดับโครงสร้าง กล่าวคือ UBI เน้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจในฐานะเงื่อนไขพื้นฐานของการลดความทุกข์ และตั้งอยู่บนสมมติฐานว่ามนุษย์สามารถใช้โอกาสที่ได้รับเพื่อพัฒนาชีวิตของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์ (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) ขณะที่พุทธศาสนาอธิบายธรรมชาติมนุษย์ผ่านกรอบของไตรลักษณ์ และกระบวนการของกิเลส กรรม และวิบาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์อยู่ภายใต้เงื่อนไขของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก และจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทางจิตใจควบคู่ไปกับการจัดการเงื่อนไขทางวัตถุ (Bhikkhu Bodhi, 2000) ดังนั้น แม้ UBI จะสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการลดความทุกข์ทางเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงพื้นฐานให้แก่สังคมได้ แต่เมื่อพิจารณา

ผ่านกรอบความเข้าใจเรื่องธรรมชาติมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการออกแบบนโยบายดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งมิติของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและมิติของการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของธรรมชาติมนุษย์ได้อย่างรอบด้านและยั่งยืน

ความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่าง UBI และพุทธศาสนาในมุมมองต่อธรรมชาติมนุษย์

เมื่อพิจารณาในระดับเป้าหมายพื้นฐาน แนวคิดการรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (Universal Basic Income: UBI) และพุทธศาสนามีความสอดคล้องกันในฐานะเครื่องมือที่มุ่งลดความทุกข์ของมนุษย์ กล่าวคือ UBI มุ่งลดความทุกข์ทางวัตถุ เช่น ความยากจน ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และความเปราะบางในการดำรงชีวิต ขณะที่พุทธศาสนามองว่าปัญหาความทุกข์เป็นแก่นกลางของการดำรงอยู่ของมนุษย์ตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเริ่มต้นจากการยอมรับความจริงของทุกขในฐานสภาพพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ อย่างไรก็ตาม แม้ทั้งสองแนวคิดจะมีจุดร่วมในระดับเป้าหมาย คือการลดความทุกข์ของมนุษย์ แต่เมื่อพิจารณาในระดับสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์ กลับพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ในกรอบแนวคิดของ UBI ความทุกข์ของมนุษย์มักถูกอธิบายในฐานะผลของข้อจำกัดด้านทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ หากมนุษย์ได้รับความมั่นคงทางรายได้ในระดับพื้นฐานแล้ว จะสามารถใช้เสรีภาพที่เพิ่มขึ้นในการพัฒนาชีวิตของตนเองอย่างสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการเลือกเส้นทางชีวิตที่สอดคล้องกับศักยภาพของตนเองมากขึ้น (Van Parijs, P., and Vanderborght, Y., 2017) สมมติฐานดังกล่าวสะท้อนมุมมองเชิงบวกต่อศักยภาพของมนุษย์ ภายใต้เงื่อนไขของความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในทางตรงกันข้าม พุทธศาสนาอธิบายความทุกข์ของมนุษย์ผ่านโครงสร้างของเหตุปัจจัยภายในจิตใจ โดยเฉพาะตัณหาและกิเลส ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญของพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการของกิเลส กรรม และวิบาก แสดงให้เห็นว่าการกระทำของมนุษย์มิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระ หากอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยที่ต่อเนื่อง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 256 หน้า 299, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางวัตถุเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถแก้ไขต้นเหตุของความทุกข์ได้อย่างสมบูรณ์ หากยังขาดการพัฒนาทางจิตใจควบคู่กัน

ความแตกต่างดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกรอบความเข้าใจเรื่องธรรมชาติมนุษย์ตามหลักไตรลักษณ์ ซึ่งอธิบายว่ามนุษย์เป็นกระบวนการที่อยู่ภายใต้ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่มีตัวตนถาวร การมองมนุษย์ในลักษณะดังกล่าวสะท้อนว่าพฤติกรรมของมนุษย์ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยสมมติฐานเชิงเส้นระหว่างทรัพยากรและผลลัพธ์ หากต้องพิจารณาภายใต้เงื่อนไขของเหตุปัจจัยที่ซับซ้อนทั้งในระดับจิตใจและสังคม (Bhikkhu Bodhi, 2000) ด้วยเหตุนี้ พุทธศาสนาจึงมิได้ปฏิเสธความสำคัญของความมั่นคงทางวัตถุ แต่เห็นว่าความมั่นคงดังกล่าวเป็นเพียงเงื่อนไขพื้นฐาน มิใช่เงื่อนไขที่เพียงพอของการพ้นทุกข์

ในอีกด้านหนึ่ง ความมั่นคงทางรายได้ที่ UBI มอบให้สามารถตีความได้ว่าเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สนับสนุนการดำเนินชีวิตตามหลักสัปปะเวทในมรรคมีองค์ 8 กล่าวคือ เมื่อมนุษย์มีความมั่นคงในระดับหนึ่งแล้ว อาจลดแรงกดดันในการประกอบอาชีพที่ขัดต่อศีลธรรมเพื่อความอยู่รอด และมีโอกาส

พัฒนาตนเองในระดับจิตใจมากขึ้น (Harvey, 2000) ในความหมายนี้ UBI สามารถทำหน้าที่เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการลดทุกข์ในระดับโครงสร้างทางสังคมได้ แม้จะยังไม่ครอบคลุมถึงการลดทุกข์ในระดับจิตใจอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนาเตือนถึงความเสี่ยงของการให้ทรัพยากรโดยไม่มีเงื่อนไข หากขาดกระบวนการพัฒนาจิตใจควบคู่กัน กล่าวคือ การเพิ่มขึ้นของทรัพยากรอาจกลายเป็นเงื่อนไขที่ส่งเสริมค้นหาแทนที่จะลดค้นหา ซึ่งเป็นรากเหง้าของความทุกข์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 16 ข้อ 1665 หน้า 528, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความเข้าใจดังกล่าวสะท้อนมุมมองว่าการแก้ปัญหาความทุกข์ในระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาทางจิตใจ มิฉะนั้นแล้วอาจไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างยั่งยืนได้ นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่าง UBI และพุทธศาสนายังปรากฏชัดเจนในระดับเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนามนุษย์ กล่าวคือ UBI มุ่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มอิสรภาพในการดำรงชีวิตของปัจเจกชน ขณะที่พุทธศาสนามุ่งการพ้นทุกข์ในระดับจิตใจผ่านการดับทุกข์และการพัฒนาปัญญา ดังนั้น แม้ UBI จะสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความทุกข์ทางวัตถุและสร้างความมั่นคงพื้นฐานให้แก่สังคม แต่เมื่อพิจารณาผ่านกรอบความเข้าใจเรื่องธรรมชาติมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการออกแบบนโยบายดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งมิติของความมั่นคงทางวัตถุและมิติของการพัฒนาทางจิตใจควบคู่กัน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของธรรมชาติมนุษย์ได้อย่างรอบด้าน

ตาราง 1 สรุปความสอดคล้องระหว่าง UBI กับพุทธศาสนา

ประเด็น	แนวคิดใน UBI	แนวคิดในพุทธศาสนา	จุดร่วมเชิงแนวคิด
การลดทุกข์	ลดความยากจนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ	อริยสัจสี่มุ่งดับทุกข์เป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์	UBI ช่วยลดทุกข์ระดับวัตถุซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความมั่นคงในชีวิต
ความมั่นคงพื้นฐานของชีวิต	สร้างหลักประกันรายได้ขั้นต่ำแก่ประชาชน	จักกวัตติสูตรชี้ว่าความยากจนเป็นรากของความวุ่นวายทางสังคม	UBI สนับสนุนเสถียรภาพทางสังคมตามแนวคิดรัฐธรรมในพุทธศาสนา
สัมมาอาชีวะ	ลดแรงกดดันให้เลือกอาชีพที่ผิดศีลธรรมเพื่อความอยู่รอด	มรรคมืดองค์แปดเน้นการเลี้ยงชีพชอบธรรม	UBI อาจช่วยให้มนุษย์เลือกอาชีพที่สอดคล้องกับศีลธรรมได้ง่ายขึ้น
เมตตาและกรุณา	การกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียม	เมตตาและกรุณาเป็นหลักพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม	UBI สะท้อนแนวคิดการดูแลกันในระดับโครงสร้างสังคม
รัฐสวัสดิการเชิงพุทธ	การสร้างหลักประกันชีวิตขั้นต่ำแก่ประชาชน	แนวนโยบายสวัสดิการของพระเจ้าอโศก	UBI อาจตีความได้ว่าเป็นการขยายหลักรัฐธรรมในบริบทสมัยใหม่

ประเด็น	แนวคิดใน UBI	แนวคิดในพุทธศาสนา	จุดตั้งเครียดทางแนวคิด
ค้นหาและคลายความยึดติด	ให้รายได้โดยไม่มีเงื่อนไข	ความอยากเป็นรากของทุกข์	UBI อาจเพิ่มโอกาสในการบริโภคตามความอยาก
สมมติฐานต่อธรรมชาติมนุษย์	มนุษย์ใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชีวิตได้	มนุษย์มีแนวโน้มถูกครอบงำโดยโลภะ โทสะ โมหะ	UBI ตั้งอยู่บนสมมติฐานเชิงบวกต่อมนุษย์มากกว่าพุทธศาสนา
วิริยะ (ความเพียร)	รายได้ไม่ผูกกับการทำงาน	มรรคมุ่งองค์แปดเน้นความเพียรในการพัฒนาตน	UBI อาจลดแรงจูงใจในการพัฒนาตนในบางกรณี
การพึ่งพารัฐ	รายได้พื้นฐานจากรัฐ	พุทธศาสนานับการพึ่งตนเอง (อัตตสัมปทา)	อาจเกิดความตึงเครียดระหว่างการพึ่งตนกับการพึ่งโครงสร้างรัฐ
มัชฌิมาปฏิปทา	การให้แบบไม่มีเงื่อนไข	ทางสายกลางเน้นความสมดุล	UBI อาจถูกมองว่าเอนเอียงไปด้านการให้มากเกินไป

จากการเปรียบเทียบพบว่า UBI และพุทธศาสนามีความสอดคล้องกันในระดับ การลดทุกข์ทางวัตถุและการส่งเสริมความมั่นคงพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวคิดมีความแตกต่างกันในระดับ สมมติฐานต่อธรรมชาติมนุษย์และวิธีการพัฒนาจิตใจ โดยพุทธศาสนานับการขัดเกลากิเลสเป็นเงื่อนไขของการพ้นทุกข์ ขณะที่ UBI มุ่งแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่าง UBI กับพุทธศาสนาจึงควรถูกทำความเข้าใจในฐานะ ความสอดคล้องเชิงเงื่อนไข (conditional compatibility) มากกว่าความสอดคล้องโดยสมบูรณ์

การวิเคราะห์เชิงลึก: UBI ในกรอบพุทธศาสนา

เมื่อพิจารณาแนวคิดการรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (UBI) ผ่านกรอบความเข้าใจของพุทธศาสนา จะเห็นว่าแม้นโยบายดังกล่าวมีศักยภาพในการลดความทุกข์ทางวัตถุและส่งเสริมความเท่าเทียมในระดับโครงสร้างสังคม แต่ประสิทธิผลของนโยบายยังขึ้นอยู่กับสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ UBI ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าการเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจสามารถเปิดโอกาสให้มนุษย์ใช้เสรีภาพในการพัฒนาชีวิตของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์ ขณะที่พุทธศาสนาอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ผ่านกระบวนการของเหตุปัจจัยภายใน ได้แก่ กิเลส กรรม และวิบาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางวัตถุเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างยั่งยืน

หลักฐานจากการทดลอง UBI ในประเทศฟินแลนด์และแคนาดา (Forget, 2011; Kangas et al., 2019) แสดงให้เห็นว่าผลลัพธ์ของนโยบายมีความแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและพฤติกรรมของผู้รับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการตอบสนองของมนุษย์ต่อทรัพยากรไม่ได้เป็นไปในลักษณะเชิงเส้น หากขึ้นอยู่กับเงื่อนไขภายในและภายนอกที่ซับซ้อน ความเข้าใจดังกล่าวสอดคล้องกับมุมมอง

ของพุทธศาสนาที่อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัย และไม่สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยทางวัตถุเพียงประการเดียว

ในกรอบความเข้าใจตามหลักไตรลักษณ์ พุทธศาสนามองว่ามนุษย์เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และอยู่ภายใต้เงื่อนไขของเหตุปัจจัยทั้งทางจิตใจและทางสังคม ดังนั้นผลลัพธ์ของนโยบายทางเศรษฐกิจ เช่น UBI จึงไม่สามารถกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ได้อย่างแน่นอน หากยังขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาทางจิตใจของแต่ละบุคคลควบคู่กันไป ความเข้าใจในลักษณะนี้ช่วยอธิบายว่าการลดความทุกข์ในระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ แม้จะมีความสำคัญ แต่ยังไม่เพียงพอในการนำไปสู่การลดความทุกข์ในระดับจิตใจอย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้ พุทธศาสนายังให้ความสำคัญกับ “เจตนา” ในฐานะองค์ประกอบสำคัญของการกระทำ ซึ่งเป็นตัวกำหนดผลของกรรมและทิศทางของพฤติกรรมมนุษย์ในระยะยาว (Gombrich, 2009) การออกแบบนโยบายสาธารณะที่ไม่คำนึงถึงมิติของเจตนาและการพัฒนาทางจิตใจ อาจทำให้นโยบายสามารถลดความทุกข์ได้ในระดับวัตถุ แต่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของการลดความทุกข์ในระดับลึกตามแนวพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์

ด้วยเหตุนี้ การพิจารณา UBI ผ่านกรอบความเข้าใจของพุทธศาสนาจึงไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธนโยบายดังกล่าว หากแต่ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบนโยบายที่คำนึงถึงทั้งความมั่นคงทางวัตถุและการพัฒนาทางจิตใจควบคู่กัน อาจช่วยให้ UBI สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกในการลดความทุกข์ของมนุษย์ได้อย่างสอดคล้องกับความซับซ้อนของธรรมชาติมนุษย์มากยิ่งขึ้นในระยะยาว

สรุป

บทความนี้ได้วิเคราะห์แนวคิดการรับประกันรายได้ถ้วนหน้า (Universal Basic Income: UBI) ผ่านการเปรียบเทียบกับมุมมองของพุทธศาสนา เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการพัฒนาแนวทางนโยบายที่มีความสมดุลและยั่งยืน แนวคิด UBI มีรากฐานสำคัญจากเสรีนิยมฝ่ายซ้ายและมนุษยนิยม ซึ่งเน้นความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานอย่างไม่เลือกปฏิบัติจุดแข็งดังกล่าวทำให้ UBI ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางในฐานะเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม สมมติฐานที่ตั้งอยู่บนความเชื่อว่ามนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรที่ได้รับอย่างเหมาะสมโดยอัตโนมัติ และการจัดสรรทรัพยากรโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของบริบทและความจำเป็น อาจก่อให้เกิดข้อจำกัดในทางปฏิบัติ เช่น ความเสี่ยงด้านเงินเฟ้อ การลดแรงจูงใจในการทำงาน หรือการพึ่งพารัฐมากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

ในทางตรงกันข้าม พุทธศาสนาเสนอกรอบความเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ที่มีลักษณะสมดุล โดยยอมรับทั้งศักยภาพด้านบวกและด้านลบของมนุษย์ และเน้นการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการแก้ปัญหาทางวัตถุ แม้ UBI จะมีศักยภาพในการลดทุกข์ทางวัตถุ เช่น ความยากจนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของพุทธศาสนาในการบรรเทาทุกข์ของมนุษย์ แต่หากขาดการพิจารณามิตติ์ด้านจิตใจควบคู่กัน ก็อาจไม่สามารถนำไปสู่การลดทุกข์อย่างยั่งยืนได้ ดังนั้น การพัฒนาแนวคิด UBI ให้สอดคล้องกับหลักทางสายกลางของพุทธศาสนา โดยคำนึงถึงทั้งความมั่นคงทางวัตถุและการขัดเกลากิเลส จึงเป็นแนวทางสำคัญที่บทความนี้เสนอ การผสมผสานมาตรการสนับสนุนทาง

วัตถุเข้ากับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ และการฝึกสติ สามารถช่วยรักษาหลักความเสมอภาคของ UBI ขณะเดียวกันก็ลดความเสี่ยงจากการยึดติดในวัตถุ

อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในทางปฏิบัติยังเผชิญความท้าทายสำคัญ ทั้งในด้านความซับซ้อนของการบริหารจัดการ ข้อจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐ และความตึงเครียดระหว่างการเพิ่มมาตรการเสริมกับหลักการ “ถ่วงหน้า” ของ UBI นอกจากนี้ การกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพหรือการฝึกอบรม อาจถูกมองว่าเป็นการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคล ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ดั้งเดิมของ UBI ที่มุ่งส่งเสริมอิสรภาพของปัจเจก อีกทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาและการฝึกอบรมยังต้องอาศัยการลงทุนระยะยาว ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในบริบทของประเทศที่มีทรัพยากรจำกัด

โดยสรุป การนำ UBI มาใช้ให้เกิดประสิทธิผลจำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างการสนับสนุนทางวัตถุและการพัฒนาทางจิตใจ โดยอาศัยกรอบแนวคิดของพุทธศาสนาเป็นฐานในการออกแบบนโยบายที่สอดคล้องกับความซับซ้อนของธรรมชาติมนุษย์ สังคมที่เลือกใช้นโยบาย UBI จึงควรเตรียมความพร้อมทั้งด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อให้ UBI ทำหน้าที่ได้มากกว่ามาตรการทางเศรษฐกิจ กล่าวคือเป็นกลไกที่สนับสนุนความผาสุกของมนุษย์อย่างรอบด้านและยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

เล่มที่ 19–20. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Bhikkhu Bodhi. (2000). *The Noble Eightfold Path: Way to the End of Suffering*. Kandy: Buddhist Publication Society.

Forget, E. L. (2011). The town with no poverty: The health effects of a Canadian guaranteed annual income field experiment. *Canadian Public Policy*, 37(3), 283–305.

Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*. Chicago: University of Chicago Press.

Gombrich, R. (2009). *What the Buddha Thought*. London: Equinox Publishing.

Harvey, P. (2000). *An Introduction to Buddhist Ethics: Foundations, Values and Issues*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kangas, O., Jauhiainen, S., Simanainen, M., and Ylikännö, M. (2019). *The Basic Income Experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary Results*. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health.

OECD. (2017). *Basic Income as a Policy Option: Can It Add Up?* Paris: OECD Publishing.

Paine, T. (1797). *Agrarian Justice*. Washington, DC: U.S. Social Security Administration.

Standing, G. (2017). *Basic Income: And How We Can Make It Happen*. London: Pelican Books.

Thanissaro Bhikkhu. (1996). *The Wings to Awakening*. Valley Center, CA: Dhamma Dana Publications.

Van Parijs, P., and Vanderborght, Y. (2017). *Basic Income: A Radical Proposal for a Free Society and a Sane Economy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

